

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över slutbetänkandet Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34)

Er beteckning 457-10195-2019-1

Sammanfattande synpunkter

Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker i huvudsak utredningens förslag om tillägg och ändringar i lagstiftningen i syfte att stärka skyddet för totalförsvaret. Länsstyrelsen menar att det är positivt att skyddet för totalförsvaret utökas. Däremot finns det några aspekter som skulle behöva ytterligare förtydligande och utredning för att regleringen ska få åsyftad verkningkraft. Länsstyrelsen tillstyrker att förslagen kring lagändringar som förtydligar kommunens ansvar och ger staten kontroll vid försäljning av totalförsvarsviktiga anläggningar bör genomföras efter viss justering.

Förslaget som berör ändring i plan- och bygglagen anser vi kräver ytterligare överväganden och bearbetning, därför avstyrker vi utredningens förslag i denna del.

Kap. 6 Ett förtydligt ansvar för kommuner och landsting

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om ett tillägg till Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) men föreslår samtidigt att uppdraget behöver förtydligas.

LEH är redan i dagsläget en relativt övergripande lagstiftning som inte är så omfattande eller särskilt konkret i sin utformning. Det föreslagna tillägget är därför lämpligt och ligger på samma nivå som övriga paragrafer.

Ändringen i den föreslagna förordningen är en viss konkretisering som talar om att kommunen ska samråda med länsstyrelsen. Ett problem som kan uppstå utifrån detta är att kommunerna redan i dagsläget har svårt att tolka och förstå sitt uppdrag inom civilt försvar. Det tillägg som nu föreslås bygger även detta på att kommunen har tillräcklig kunskap för att konkretisera innebörden i paragrafen. Uppdraget bör därför förtydligas i den kommande revideringen av överenskommelsen om kommunernas och landstingens uppgifter inom civilt försvar.

Ett tillägg i LEH rimmar också väl med det uppdrag som länsstyrelserna har att stödja kommunerna att utveckla arbetet med krisberedskap och civilt försvar.

Utifrån ett uppföljningsperspektiv finns idag en överenskommelse om kommunernas (och landstingens) uppgifter inom krisberedskap och civilt försvar. Dessa överenskommelser är en precisering av kommunernas uppgifter enligt lagstiftningen. Länsstyrelsen har uppdraget att följa upp kommunernas arbete enligt förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap. Detta uppdrag finns i dagsläget inte definierat i överenskommelsen varför ett tillägg i LEH på denna punkt kommer att behöva konkretiseras i kommande överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2021–2022 och eventuellt efterföljande överenskommelse eller annat. Detta för att Länsstyrelsen ska kunna fullfölja sitt uppdrag att följa upp kommunernas arbete, men även för att kommunerna ska få vägledning i tillämpningen av lagstiftningen i denna del.

Alternativet att göra ett tillägg i kommunallagen innebär att Länsstyrelsen inte kommer att ha något uppföljningsansvar, såvida man inte tydliggör detta i förordningen för länsstyrelserna.

Kap 7. Ökat skydd i den fysiska planeringsprocessen

Länsstyrelsen avstyrker föreslagen ändring i Plan och bygglagen (PBL) om att ge länsstyrelserna överprövningsansvar i frågor gällande civilt försvar. Vi anser att det är positivt och högst motiverat med en förstärkning av frågorna om civilt försvar i den fysiska planeringen. Resonemangen kring att ge länsstyrelserna överprövningsansvar mot kommunerna anser vi dock inte är tillräckligt genomarbetat. Om en sådan reform ska kunna få genomslag och en praktisk betydelse behöver ändringarna omfatta fler moment i planeringen än enbart länsstyrelsens agerande vid samråd om översiktsplaner och antagande av detaljplan.

Det behöver också finnas en tydlighet i vilka materiella behov som lagändringen ska bidra till att uppfylla samt vilka verktyg och metoder som ska användas i länsstyrelsens arbete. Länsstyrelsen anser att dessa frågor behöver klarläggas ytterligare innan lagändringar aktualiseras. Risken är annars att processen blir så oförutsägbar för berörda aktörer att det riskerar att leda till förtroendegap mellan staten och kommunen.

Otydlighet utifrån statens sida gynnar sällan tillämpningen av lag, i synnerhet då kommunerna upplever att det kommunala självstyret utmanas. Risken är också att det görs olika tolkningar och inte minst att förutsägbarheten i hur lagen ska tolkas blir lidande.

Utredningen saknar en analys kring frågan om hur det föreslagna ansvaret för länsstyrelserna att bedriva tillsyn över kommunal planläggning knyter an till centrala myndigheters ansvar att precisera riksintresseanspråk för teknisk infrastruktur och totalförsvarets civila del enligt 3 kapitlet 8 och 9 §§ Miljöbalken. Många av de anläggningar som bedöms vara samhällsviktiga i ett totalförsvarsperspektiv berör Tillväxtverkets, Energimyndighetens, Trafikverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Post och telestyrelsens samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) ansvar för att peka ut de riksintresseområden som behövs för att vidmakthålla och utveckla en väl fungerande infrastruktur i hela landet. Flertalet av dessa sektorsmyndigheter har idag dåligt uppdaterade riksintressen. Om Länsstyrelsen får ett utökat uppdrag att lägga planeringsanspråk på anläggningar i samma system så finns det risk för att det antingen blir dubbelarbete eller att ansvariga centrala myndigheter ännu mindre tar sitt ansvar i dessa frågor.

Det behövs således en ökad tydlighet kring vilka behov gällande civilt försvar inom den fysiska planeringen som inte täcks in i myndigheternas arbete med riksintressen eller andra allmänna intressen enligt 3 kap 8 och 9 §§ Miljöbalken. Vår tolkning är att stora delar av det civila försvarets behov täcks av sådana allmänna intressen. Utredningen redovisar dock inte om det föreslagna överprövningsansvaret för länsstyrelserna gäller just sådana planeringsanspråk eller helt andra former av hänsynstaganden till det civila försvaret som eventuellt behöver tas i den fysiska planeringen. Detta bidrar till osäkerheten om vad utredningen har för syfte med förslaget.

Ett viktigt område inom det civila försvaret som berörs av fysisk planering är åtgärder som behövs till skydd för befolkningen. Länsstyrelsen vill uttrycka förvåning över att utredningen inte har behandlat eller kommenterat den nuvarande skrivningen i 2 kapitlet 6 § 3 PBL om att bebyggelse och andra byggnadsverk ska lokaliseras och utformas med hänsyn till behovet av att skydda befolkningen och begränsa verkningarna av stridshandlingar. Den bestämmelsen har funnits inskriven i PBL sedan 1987 och borde passa in i de här resonemangen. Det är en brist i utredningsmaterialet att inte tillämpningen av den bestämmelsen har berörts.

Länsstyrelsen anser slutligen att det måste utarbetas ett stöd från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarmakten i arbetet med att identifiera riktlinjer och verktyg för att på ett rättssäkert sätt kunna tillämpa lagen. Det handlar också om att hålla nere antalet överklaganden, då dessa går till regeringen. Det bör finnas en samstämmighet och en förutsägbarhet utifrån statens sida i den här frågan.

Kap 8 Uppdraget om statliga kontrollsystem för vissa överlåtelser m.m. samt kap. 1 Författningsförslag

Länsstyrelsen tillstyrker, efter vissa justeringar och tillägg, förslaget att en särskild lag inrättas i syfte att motverka och ytterst förbjuda överlåtelser och upplåtelser av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret.

Länsstyrelsen ställer sig också bakom förslaget att ansvaret bör fördelas på de fyra föreslagna länsstyrelserna, framförallt mot bakgrund av en strävan mot effektiva arbetsprocesser. Vi vill dock särskilt påpeka att det, mot bakgrund av att frågan har bäring på totalförsvarets utveckling i sin helhet, bör inrättas ett system för informationsdelning mellan länsstyrelserna. Dessutom borde uppgiften kräva resurstillskott för att säkra ny kompetens eller kompetensutveckling.

Länsstyrelsen anser att det finns flera skäl att koncentrera uppgiften till ett antal länsstyrelser. Det handlar dels om att den kompetens som krävs för att utreda och bedöma dessa frågor i dag inte finns på länsstyrelserna. Att för varje länsstyrelse upprätthålla den kompetens som krävs för att genomföra uppdraget förefaller oproportionerligt i förhållande till det låga antal förfaranden som man kan anta att lagen genererar. Man kan vidare anta att inrättandet av en ny lag om överlåtelser av egendom av väsentligt intresse för totalförsvaret bör ha en viss förebyggande funktion, som också bidrar till att antalet skarpa ärenden som inkommer till granskningsmyndigheten kan förväntas vara ganska låg. Länsstyrelsen menar att uppgiften kräver resurstillskott för att säkra ny kompetens eller kompetensutveckling.

Vi vill dock särskilt påpeka att det mot bakgrund av att frågan har bäring på totalförsvarets utveckling i sin helhet bör inrättas ett system för informationsdelning mellan länsstyrelserna.

Det bör handla om att granskningsmyndigheten delger information om samrådsförfrågningar samt efterföljande beslut till den länsstyrelse där objektet är beläget.

Det är positivt att Fortifikationsverket föreslås ansvara för ägande och förvaltning alternativt vidareförsäljning av den inlösta egendomen.

Länsstyrelsen anser vidare att det bör vara tydligt vad granskningsmyndighetens utredning ska bestå i, så att bedömningsgrunderna blir tydliga och likartade över hela landet. Även om det inrättas en samrådsskyldighet framgår det inte av utredningen hur kontrollmekanismen i förhållande till länsstyrelsen som granskningsmyndighet ska se ut. Är granskningsmyndigheterna skyldiga att granska försäljningar i allmänhet? Hur ska avvikelser från lagen kunna upptäckas och vilken skyldighet ligger på länsstyrelsen att kontrollera detta? En granskning av detta slag skulle rimligen kunna innefatta granskning av komplexa ägar- och bolagsförhållanden och andra personliga förhållanden som kan ta tid att utreda. Därför anser vi att granskningsmyndigheten bör få längre tid än en månad på sig för en första bedömning. Det är också avgörande att granskningsmyndigheten ges eller utarbetar tydliga kriterier för när en försäljning ska bedömas som olämplig.

Vi anser slutligen att det är otydligt vad ”skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar” betyder. Vilka typer av anläggningar avses och hur ska dessa identifieras?

De som medverkat i beslutet

I den slutliga handläggningen av detta ärende har, förutom undertecknade, samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson och krisberedskapshandläggare Lisbeth Gustavsson deltagit.

Carl Fredrik Graf

Landshövding

Susanne Aristegui Adolphi

Krisberedskapshandläggare

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.